

Krigens børn

Man siger, at krigens første offer er sandheden, og det skal nok være rigtigt, men man kan spørge, hvad der følger efter, og svaret bliver sikkert – børnene? De har ikke ønsket krigen, er ikke årsag til krigen, og de har ingen indflydelse på, hvornår krigen holder op eller hvem, der vinder eller taber, men vi ved eller aner, at det er børnene, der taber og får overladt ruinerne til legeplads og sulten til ven. De er det sikre offer, når krigen viser sit grusomme ansigt, sådan som vi har set det førhen og nu ser det igen. At hjælpe krigsbørn har været en humanitær opgave, som i de sidste århundreder er vokset frem under de store krige, som har lagt europæiske lande øde og har knust barndommen for mange børn.

Jeg husker, de blev kaldt ”Wienerbørn”, og at man omtalte dem med en vis alvor. Som voksen har jeg mødt nogle enkelte af dem og hørt deres beretninger om lykkelige tider i Danmark, hvor man ydede en indsats og med en vis stolthed tog imod dem efter første verdenskrigs ødelæggelser. Børnene kom fra Østrig og andre centrale europæiske lande, som havde lidt under krigen, mens vi selv var gået fri. Efter schweizisk forbillede blev der i årene 1919-1925 organiseret private ophold for ca. 25.000 børn fra Wien i Danmark. Dette skete på privat grundlag som en humanitær håndsrækning til fattige og sultne børn præget af den alvorlige krise, som ramte Østrig og specielt Wien efter nederlaget i 1. verdenskrig og opløsningen af det østrig-ungarske monarki. Nøden var stor i Østrig, og man anslår, at henved 30.000 mennesker døde af sult i Østrig. Efter ophold af 3-12 måneders varighed vendte børnene tilbage til Wien, solbrændte, velnærede, velklædte og raske. I nogle tilfælde havde børnene næsten glemt deres tyske modersmål ved hjemkomsten, og mange ”Wienerbørn” beholdt deres danskundskaber resten af livet, da båndene til Danmark blev opretholdt igennem årene ved private gensidige besøg og ved danskundervisning i Wien.

Arbejdet med krigsbørnene var kommet i stand på initiativ af overretssagfører Sigurd Jacobsen (1882-1948), der under et ophold i Wien, medens den spanske syge hærgede, var blevet opmærksom på børnenes behov for hjælp.

Nu siger begrebet ”Wienerbørn” nok ikke danskerne noget i dag, og det vil sikkert heller ikke forbavse, hvis der i befolkningen viser sig en udtalt mangel på kendskab til det humanitære arbejde, som folketingsmand J. P. Nielsen udførte for tyske børn under første verdenskrig. Ikke desto mindre sørgede Nielsen for i årene under og efter første verdenskrig, at henved 35.000 tyske børn kom til Danmark og fik et ophold, som er at sammenligne med, hvad der blev gjort for wienerbørnene, uden at der blev hæftet nogen speciel betegnelse på J. P. Niensens arbejde, der synes at være så godt som glemt i dag.

Derfor denne lille beretning.

Folketingsmand J. P. Nielsen

Hans far var efter sigende dygtig, flittig, sparsommelig og meget nævenyttig, noget af en tusindkunstner. Således var han tækkemand og kunne i nødsfald også agere dyrlæge, og så tror jeg, vi har det hele med, hvis vi ellers har husket at nævne, at han var ”munter og hjælpsom”.

Han boede i Tybjerglille, der ligger mellem Ringsted og Næstved, med sin kone og deres fire børn, hvoraf den ældste søn, der var to, var født i 1883 og hed Jens Peter. Om sommeren var sønnen Jens Peter vogterdreng og kom vel en smule i skole om vinteren, sådan som det nu var for husmandsbørn.

Drevet af egen lyst gik Jens Peter de to sidste år, før han blev konfirmeret, til ekstraundervisning hos provst Wåge, som havde oprettet en vinterskole for interesserede af sognets børn.

En skolekammerat fra den tid husker Jens Peter som en ”klog herre”.

Efter konfirmationen kom han i lære som baker hos farens soldaterkammerat, som boede i Nygaarde nær Næstved, og som pudsigt nok lige som hans far bar navnet Hans Nielsen. De to våbenbrødre kunne hver især fortælle om oplevelser fra krigen i 1864, som de begge havde deltaget i fra først til sidst. Men deres historier kunne dog ikke hamle op med de beretninger, der blev fortalt af de stolte veteraner fra treårskrigen 1848-1850.

Efter at have været i bagerlære i halvandet år i Nygaarde, drog den unge forbundter til Slagelse for at færdiggøre sin læretid der.

I Slagelse deltog han i en kort tid i pastor Johs. Clausens bibellæsning, men han fandt i højere grad den sande næstekærlighed i den ”hedenske” arbejderbevægelse med dens internationale broderskab end i det kristne borgerskab med dets nationalliberale frie konkurrence.

Senere, i 1911, skrev han i bladet Socialisten: ”*Også vi arbejdere har vort himmerige, ikke mindst i vore tanker og idéer om den nye verden, vi vil gennemføre.*”

For Nielsen blev socialismen det strålende evangelium, der forkyndte et budskab om revolutionen som vejen til den nye verden, til forskel fra faderen, der var Bergianer* og riffelmand, og som efter sønnens mening besad en fattig omend velment stræben efter at lappe på den gamle verden.

*) Bergianer: Det Rene Venstre eller Det Bergske Venstre var et dansk politisk parti fra 1884 til 1897.

I Slagelse mødte Nielsen fagforeningsarbejdet, som var stærkt påkrævet i et fag, som rummede meget utilfredsstillende arbejdsforhold. Man havde da også forsøgt sig med at strejke, og efter en strejke i 1891 havde man opnået nogle enkelte forbedringer, som havde betydet, at arbejdstiden var blevet nedsat til 12 timer i døgnet.

I 1892 havde man i København stiftet ”Bagerforbundet i Danmark”, som omfattede foreningen i København og tilsvarende foreninger rundt i landets større byer, dog uden at Slagelse kom med i første omgang.

Nielsen var blevet en ivrig deltager i den fagpolitiske udvikling og var således med i Slagelses første majdemonstration, der skulle finde sted den 3. maj 1891. Det var en procession, som skulle gå ud til skoven ved Etterbjerg, men politiet forbød den planlagte majdemonstration, hvorfor de henved 150 deltagere, efter hvad Sorø Amtstidende kunne berette, ganske stilfærdigt inde på fortovet vandrede med fem skridts afstand ud gennem byen til mødet på Etterbjerg, for senere at samles til offentligt møde på Stadt Hamborg - det senere Landmandshotel - hvor den kendte pianofortearbejder Holst talte.

København

Efter endt læretid drog Nielsen til København og arbejdede som baker i et års tid i hovedstaden. Her blev han mødt af to forskellige politiske bevægelser, som skønt begge var socialdemokratiske, hver især på deres egen måde havde som mål at forbedre arbejdernes vilkår. Den ene bevægelse gik i en "reformsøgende" retning, hvor man gennem den faglige og politiske bevægelses arbejde lidt efter lidt ville bedre arbejdernes vilkår, mens den anden bevægelse havde et revolutionært sigte, der frygtede, at den anden reformsøgende bevægelse ville føre socialdemokratiet på afveje, og at de over de små fremskridt skulle glemme det store mål, den revolutionære omdannelse fra kapitalistisk samfund til socialistisk revolutionært ditto.

Socialdemokraterne tilhørte den moderate fløj, mens den radikale opposition havde sit midtpunkt i diskussionsklubben "Karl Marx", der var stiftet i 1886 og ville oplyse og uddanne sine medlemmer i at agitere for den revolutionistiske samfundsopfattelse.

Modstanderne havde dog en ganske anden opfattelse af, hvad der skete i klubben "Karl Marx", når der i "Socialdemokratiets århundrede" står skrevet at: *"Unge mennesker i Karl Marxklubben, uden synderlig historisk ballast og uden blik for relativiteten, stirrer sig blinde på disse dogmer og bruger dem til kritik af det danske socialdemokratis praksis. Heraf opstod en krampagtig, fortrukken marxisme, hvor nationaløkonomen, historikeren og politikeren Karl Marx forvandlede til religionsstifter, hans "Kapital" blev til en bibel, og hans videnskabelige metode til dogmatik."*

Til trods for denne karakteristik eller måske som et resultat heraf besluttede man, at klubben skulle udgive et ugeblad, hvori man ville søge at virke for privat ejendoms afskaffelse og arbejde på at gøre alles kamp imod hinanden til et samarbejde af alle for én og én for alle.

Under sit ophold i København (1893-94) var Nielsen blevet medlem af både "Karl Marx" og "Den ny arbejderskole" samtidig med, at han deltog i arbejdet for partiet. Endvidere fandt han tid til at blive forlovet med Anna Margrethe Olsen, der var en datter af snedker Olsen - en af Louis Pios tilhængere.

Nielsen havde som mange andre unge håndværkere udlængsel. Han ville sydpå, men inden han forlod fædrelandet, mente han, at han skulle lære det at kende, så han foretog en vandring fra Skagen til Flensborg.

Efter at have opholdt sig nogle måneder i Flensborg, havde han fået et klart indtryk af, hvor stærk tyskheden stod sig på bekostning af danskheden i byen.

Det indtryk han fik af danskheden i Flensborg i halvfemserne gjorde, at han i Folketinget i 1920 kunne udtale at *"man måtte have en lygte med, hvis man skulle ud at lede danskheden op dernede"*. Efter at han havde fået et klart indtryk af denne danskhed i tysk klædedragt, gik rejsen videre til Elmshorn nordvest for Hamborg.

Allerede i Flensborg havde Nielsen følt savnet af et bedre kendskab til det tyske sprog, og da han ønskede at lære at tale et bedre tysk, blev han henvist til en præst ved navn Spies, som havde kendskab til begge sprog, dansk og tysk, og som hjalp ham godt i gang med det tyske.

I Elmshorn deltog Nielsen i majdemonstrationen i 1895. Det var på det tidspunkt, hvor Bismarck havde forbudt socialdemokraterne at afholde demonstrationstog og møder, hvilket havde gjort den planlagte demonstration umulig. Nu kom det Nielsen til gode, at han med "spadsereturen" i Slagelse havde gjort erfaring med, hvordan man klarer forbud af den aktuelle slags, hvorfor han foreslog, at man arrangerede et bal, hvor de forskellige talere så på passende vis kunne tage ordet under dansen. Politiet lod sig dog ikke narre, men forbød gentagne gange de indkaldte talere, før de fik munden på gled, for til sidst at ophæve ballet og erklære forsamlingen for opløst. Men Nielsen, der var stærkt fortørnet, brugte sit nyerhvervede kendskab til det tyske sprog til klart og tydeligt at råbe ud over forsamlingen: "*Die verfluchte bande!*" og blev øjeblikkeligt arresteret.

Hans mester fik ham efter en del forhandling med politiet sat på fri fod mod at betale en bøde på 5 mark og mod at give en undskyldning. Undskyldningen blev der vist nok ikke noget af.

Over Hamborg og Münster gik rejsen videre til Amsterdam, hvor den unge bager Nielsen kom i konflikt med de jødiske bagersvende. De havde agiteret godt og grundigt for afholdelse af en strejke, men brød selv strejken, da det kom til stykket, og fortsatte selv arbejdet, mens de andre strejkede. Politiet arresterede de udenlandske svende heriblandt Nielsen, men takket være en sekretær fra det danske Generalkonsulat blev han sat fri.

Nu gik turen videre til Rotterdam og derfra til Schweiz med besøg i Basel, Zürich og Bern, men pengene var ved at slippe op, så rejsen hjem måtte foregå til fods. I Münster blev han mere eller mindre selvforskyldt involveret i en demonstration, som udviklede sig voldeligt, hvorfor han måtte gemme sig i en busk, til faren var drevet over, og freden var genoprettet.

I Berlin, hvor han tilbragte en længere tid, fulgte han undervisningen på en arbejderskole, hvor han hørte foredrag af tidens kendte socialister som til eksempel August Bebel, der blev SPD's første formand og medlem af den tyske Rigsdag og August Bernstein, der regnes som en af den socialdemokratiske bevægelses grundlæggere, og som var aktiv i det tyske socialdemokratiske parti (SPD) både i eksil og i hjemlandet. Han var i mange år medlem af den tyske Rigsdag. Og Karl Kautsky, der var en af de førende teoretikere indenfor socialismen i Europa på sin tid, (...) Endvidere fik J. P. Nielsen tid til et besøg i Wien.

Ved et besøg i den prøjsiske landdag imponerede eller forfærdede de tyske højkonservative junkere ham ved deres totale mangel på social forståelse og befæstede ham i den livsforståelse, som skulle blive hans fundament, i hvad han end beskæftigede sig med i tiden fremover.

Sidst på året 1895 var han tilbage i København efter en usædvanlig dannelsesrejse, som frem for alt havde givet ham mulighed for - ud over at indsamle social viden - at få lejlighed til at deltage i forskellige sociale aktiviteter. Hertil kom, at Nielsen fik en holdning til det tyske folk, som senere kom til udtryk i en rigsdagstale i 1938, hvor han gav udtryk for noget af det, han havde lært og oplevet på rejsen i Europa og i særdeleshed gennem sit ophold i Tyskland: "*Vi er mange*", hed det, "*der i vor ungdom lærte at beundre og holde af det tyske folk uden derfor at bekende os som tilhængere af det tyske kejserdømme, der var den tids politiske ordening. Og jeg kan tilføje for mit eget vedkommende, at i alle de lande, jeg vandrede igennem, traf jeg kun fremmede mennesker, men i Tyskland traf jeg kammerater, der fik jeg venner, og det blev venskaber, der holdt gennem hele livet.*"

I bladet "Socialisten" fra 1911 bad han på vegne af arbejderne om, at de måtte blive fritaget for "*al den medynk, som adskillige skribenter øser ned over os. Hvorledes skal en sådan sølle flok, som vi gøres til, erobre verden?*"

Stauning og J. P. Nielsen

Hans temperament var stærkt og hans sprog ligeså. Landstinget betegnede han som *"pengeposernes og jorddrotternes ting"*, og om reformarbejdet, mente han, at det var *"indholdsløst. Der måtte gribes til det eneste middel, der hjælper, til revolutionen; den er og må være den nuværende udviklings endemål."*

Han, som senere blev en så uforfærdet bekæmper af den tyske nazisme i Sønderjylland, så det endnu i disse år som en af sine hovedopgaver at vogte over, at det tyske mindretals rettigheder ikke blev gået for nær. Det var J. P. Niensens lidenskab for at gøre ret og skel til alle sider, som dikterede ham denne holdning til alle tider.

Første verdenskrigs udbrud så han som "kapitalisternes verdensforbrydelse", og arbejderbevægelsens fornægtelse af sin internationalisme i augustdagene 1914 anså han som en frugt af socialdemokratiernes reformpolitik.

I februar 1915 fastslog han i en artikel, at arbejderbevægelsen ikke blot måtte være international, men også antinational, frigjort for *"alt fædrelanderi og nationalt føleri. Arbejderen vil ved krigen kun kunne opnå en grav ved fronten eller et træben og måske en lirekasse. Det ville være en endnu større ulykke end krigen, hvis arbejderne blev nationale."*

I efteråret 1917 havde han i Socialisten barsk afvist en lærer, som havde fremsat den anskuelse, at når Tyskland ville bekende sig til demokrati og folkenes selvbestemmelsesret, ville ententens socialdemokrater bringe krigen til ophør. Nielsen svarede: *"Det er akkurat så naivt skrevet, som en skolelærer kan skrive"*.

Børnene

Under rejser i Tyskland i 1914 og i årene efter krigen modtog Nielsen stærke indtryk af børnenes vilkår, og han skrev om det, han havde oplevet: *"Hvem der er skyld i krigen, ved jeg ikke, men i hvert fald har børnene ingen skyld, og dog er det dem, der må lide hårdest under hungersnøden, krigens følgesvend. Selv om vi ikke kan ophæve Tysklands nød, så kan vi dog ved at række en hjælpende hånd gengive det tyske folk den tro, at det ikke er ganske forladt af Gud og mennesker"*.

Han fik gennem fagforeningerne danske arbejdere til at modtage tyske standsfællers børn til ferieophold i deres hjem. De danske myndigheder stillede sig imødekommende, og grev Brockdorff-Rantzau, den tyske gesandt i København, skaffede de fornødne hjælpere og ordnede formaliteterne i Tyskland.

I 1917 kom 936 børn herop og året efter, da forholdene dernede knap var så dårlige, kom 398. Opholdstiden var sat til tre måneder, men blev i mange tilfælde forlænget efter plejeforældrenes ønske.

Da våbenstilstanden i november 1918 havde givet mere fri bane, tog disse børnerejser stærkt til. I maj 1919 fik Nielsen fremtrædende partifæller til sammen med sig at danne en "Komite for hjælp til tyske Børn", hvilket betød, at der den sommer kom 3.547 børn på tre måneders ophold i Danmark, og at tallet sommeren efter voksede til 4.380.

Det sociale

Som eksempel på Nielsens arbejde inden for det sociale område kan følgende episode hentes i Tormod Jørgensens bog om Folketingsmanden J. P. Nielsen:

I marts 1923 foreslog han under forhandlingerne om en adoptionslov sammen med sin partifælle bryggeriarbejder Helga Larsen (1884-1936) valgt til folketinget 1918, at en kvinde skulle kunne beholde sit offentlige hverv, selv om hun fik et barn uden for ægteskabet. Begrundelsen var, at det for en mand ikke var nødvendigt at afgive sit offentlige hverv, fordi der fødtes ham et barn uden for ægteskab, hvorfor en kvinde burde nyde samme ret som en mand, mente bager Nielsen og Helga Larsen.

Hans lejlighedsvis kraftige udladninger lagde i maj 1937 Christmas Møller det udtryk på tungen, at *"det nu engang ligger til det ærede medlem at fare ud engang imellem"*.

Og i april året efter omtalte Nielsen selv spøgende, hvordan tyskeren Jep Schmidt havde bedt statsministeren tage sig af hans opdragelse. *"Mig har statsministeren såmænd opdraget på i snart 40 år; har det ikke hjulpet endnu, er der vist ikke meget håb"* blev Nielsens kommentar.

Trods sin lejlighedsvis bisterhed var Nielsen afholdt og respekteret af både ministre og rigsdagskolleger.

Men Nielsen lod sig ikke slå ned af skuffelserne. På rejser i Tyskland i krigsårene så han nød og elendighed, navnlig i kålrabivinteren 1916-17, og det vakte hans harme og hans initiativ. 1917 fik han organiseret ferieophold for tyske børn i danske arbejderhjem. Det udviklede sig til en storstilet hjælpeaktion. Fra 1919 gik komiteen til hjælp for tyske børn op i fælleskomiteen for hjælp til de krigshærgede lande. Ved sit utrættelige arbejde i disse år erhvervede Nielsen sig hædersnavnet *"Der Kindervater"*.

Tyske børn på Københavns Hovedbanegård

I februar 1919 deltog Nielsen efter en trist rejse gennem det slagte Tyskland sammen med Danmarks første kvindelige minister Nina Bang (1866-1928) og Frederik Borgbjerg (1866-1936) i den socialistiske konference i Bern. I april 1919 opgjorde han resultatet af konferencen.

I den krævede man en fred uden anneksjoner. Alle lande skulle tilslutte sig folkenes forbund og godkende arbejderbeskyttelsen; skyldspørgsmålet mente man måtte afvises. Hvis fredskongressen i Paris lod disse krav være upåagtede, skulle den internationale arbejderorganisation bringes i aktion. Dette var et alvorligt forsøg på igen at samle den af krigen splittede arbejderbevægelse, og forsøget lykkedes. Men da Versaillesfredens hårde betingelser blev kendt, kaldte bager Nielsen i et åbent brev arbejdernes internationale til handling, men forgæves.

På den anden side gjorde splittelsen i de internationale og de syndikalistiske og kommunistiske bevægelser efter krigen ham mere forsonlig og forstående over for socialdemokratiets reformarbejde.

Han sad i partiets hovedbestyrelse 1910-19 og 1920-26, og han gik 1919-20 aktivt ind i dets politiske kamp både i Frederiksbergs kommunale styre og som kandidat i Frederiksberg 3. kreds, men sin politiske livsgerning fik han anvist af Thorvald Stauning ved septembervalget 1920.

Socialdemokratiet havde brug for en mand i Sønderjylland, som var fortrolig med danske forhold og kunne være rådgiver for partifæller og bygge en organisation op. Nielsen havde disse forudsætninger og dertil sit ry som "Der Kindervater" og sin mangeårige forbindelse med tyske socialdemokrater. Han var på Bernkonferencen i forståelse med sine tyske partifæller gået ind for en grænsedragning efter folkenes selvbestemmelsesret og for lige nationale rettigheder for mindretal nord og syd for den nye grænse. Han opstilledes i Sønderborgkredsen, senere også i Tønderkredsen, og var valgt til folketinget til 1943, hvorefter han ikke ønskede genopstilling.

Sønderjylland

Fjorten dage før junivalget i 1920 kom Stauning og bad ham tage til Sønderjylland og prøve at få samling på partifællerne og at skabe orden i den meget vanskeligt stillede landsdel, hvor socialdemokratiet ikke havde noget blad og kun havde få og svage foreninger. Dertil kom, at en stor del af arbejderne var tyske og ikke forstod dansk, og at mange af dem var kommunister. Sønderjysk arbejderforening havde sluttet sig til det radikale venstre, og de fleste kredse manglede kandidater med undtagelse af kredsen i Sønderborg, hvor man søgte at opstille en tysksindet murer, som nærmest måtte siges at være kommunist.

Staunings opfordring til at påtage sig opgaven i Sønderjylland måtte Nielsen opfatte som en tillids erklæring, der byggede på, at man anså det for muligt, at netop han med sit politiske kendskab til forholdene mod syd og hans sproglige kunnen samt det navn og det omdømme, han havde som ”Der Kindervater”, ville kunne tilfredsstille såvel de moderate socialdemokrater som de radikale.

Hvor mange betænkeligheder bagersvenden fra Slagelse, der nu som sjællænder besad en ikke ubetydelig stilling i den københavnske arbejderbevægelse, har gjort sig ved at skulle flytte fra storbyen og blive sønderjyde, kan man kun gisne om, men Nielsen tog opgaven på sig og flyttede til Dynd.

At arbejdet bød på adskillige vanskeligheder, viser den lille historie om mødet i Broager, der sikkert ikke forløb, som Nielsen kunne have ønsket det. Under mødet skete det, at formanden for den stedlige afdeling af Sønderjysk Arbejderforening stod frem for forsamlingen og anbefalede de tilstedeværende at stemme på venstres kandidat, fordi, sagde man, venstre var det eneste kongetro parti. Da Nielsen derefter vil tage ordet, istemte forsamlingen ”Kong Kristian”; Nielsen og Møller fra Sønderborg, som havde fulgt ham derud, sang med og kan således ikke siges at have bidraget til Nielsens hensigt med mødet.

J. P. Nielsen

Et portræt

I ”Vor regering og rigsdag” giver Gunnar Fog-Petersen følgende beskrivelse af J. P. Nielsen: Færdes man i rigsdagens vandrehal, bemærker man en lille uanselig mand, lidt foroverbøjet, hjulende sig frem med bekymret, halvt gnavent udtryk, et hængende overskæg og ofte hænderne i lommen. Ret længe får denne mand sjældent lov til at gå i sine egne tanker, så er der bud efter ham til et udvalgsmøde, nu kalde telefonen og i næste øjeblik er der et udvalg af skolefolk fra Sønderjylland, bladmænd, arbejdere eller landmænd, som absolut skal tale med ham. I. P. Nielsen hilser lidt træt og skødesløst på dem, som vilde han sige: hvad er der nu i vejen med jer? Kan man da ikke også blive fri for jer? Kan man da ikke blive fri for jeres rend? Men et lille smil i øjenkrogen og en venlig betoning i indbydelsen til at følge med ind i et eller andet værelse tænder straks i de besøgendes sind et håb om, at I. P. Nielsen nok skal klare de vanskeligheder, de er kommet for at bede ham ordne, og han kan. Det er utroligt, hvad han kan overkomme i årene siden genforeningen og som folketingsmand i de sønderjyske landsdele. Alle kommer til ham, og alle giver han råd eller hjælper, så vidt han kan overkomme det. Det hænder, at han ved understregning med kraftige eder skælder dem bælgen fuld, der løber ham på dørene, og siger dem de drøjeste sandheder; men det er kun indledningen til så meget varmere en omsorg for deres sag.

En royal republikaner

Han var allerede i 1920 kendt som ”Der Kindervater” i sin egenskab af initiativtager og formand for Komiteen til hjælp for nødlidende børn og for hans store engagement i forældreløse børn.

J. P. Nielsen – eller I. P. Nielsen som han kom til at hedde - havde et stort ønske om, at Gråsten slot skulle blive indrettet til børnehjem, men da slottet i stedet blev givet som folkegave til kronprins Frederik og kronprinsesse Ingrid ved deres bryllup i 1935, blev han rasende.

Han opsøgte dem på Gråsten slot, og det lykkedes ham uden forudgående aftale formodentligt med kronprinsessens mellemkomst at få en samtale med kronprinseparret.

Hans stærke engagement gjorde et stort indtryk på kronprinseparret, og der udviklede sig et personligt venskab mellem dem, som blandt andet kom til udtryk i den kongelige families besøg i Nielsens sommerhus ved Dynd strand.

Litteratur:

Tormod Jørgensen, Folketingsmanden J. P. Nielsen og Sønderjylland. København. 1939.

En bygning vi rejser. Den politiske arbejderbevægelses historie i Danmark. Bind I-III 1954-55.

Ernst Christiansen: ”Men det gik anderledes”. Erindringer 1954.

Dänische Hilfe für deutsche Kinder. Udg. Deutsches Rotes Kreuz, Berlin 1925.

Mads-Bjørn Jørgensen, marts 2023